

Stöðuskýrsla fráveitumála 2022

Stöðuskýrsla fráveitumála 2022

Deember 2023

Útgefandi Umhverfisstofnun

Útgáfunúmer UST-2023:14

Suðurlandsbraut 24

108 Reykjavík

Sími 591 2000

www.ust.is

Efnisyfirlit

1. Samantekt.....	3
1.2 Hlutverk einstakra aðila	3
2. Staða fráveitumála 2022	4
2.1 Kröfur reglugerðar um fráveitur og skólp.....	4
2.2 Skipting hreinsiaðferða	6
2.3 Síður viðkvæmir viðtakar.....	11
2.4 Seyra og ristarúrgangur	11
3. Verkefni næstu ára	12

1. Samantekt

Á tveggja ára fresti tekur Umhverfisstofnun saman upplýsingar um stöðu fráveitumála á Íslandi, í samstarfi við heilbrigðiseftirlit, sveitarfélög og rekstraraðila fráveitna. Heilbrigðisnefndir um allt land taka saman upplýsingar hvert frá sínu svæði og skila til Umhverfisstofnunar sem síðan skilar þeim til Umhverfisstofnunar Evrópu (EEA).

Í samræmi við gagnaskil Evrópulanda eru einungis teknar saman niðurstöður frá þéttbýlum sem losa meira en 2.000 persónueiningar (pe.)¹. Vegna þess hve persónueiningafjöldi breytist ár frá ári (sér í lagi þegar um útreikninga er að ræða) þá eru tvö þéttbýli tekin með til viðbótar, sem losa rétt undir 2.000 pe. Samantektin tekur þar með til 29 þéttbýla, sem losa um eða yfir 2.000 pe. og ná yfir 89% íbúa landsins. Borgarnes og Dalvík eru einu þéttbýlin sem uppfylla kröfur um hreinsun skv. reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp.

1.2 Hlutverk einstakra aðila

Sveitarfélög bera ábyrgð á uppbyggingu fráveitna og skulu koma á fót og reka sameiginlega fráveitu í þéttbýli, sbr. lög nr. 9/2009 um uppbyggingu og rekstur fráveitna. Eigendur fráveitna eru ábyrgir fyrir því að losun frá þeim sé í samræmi við ákvæði um hreinsun í reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólp með síðari breytingum og skilyrði sem sett hafa verið í starfsleyfi viðkomandi fráveitu.

Heilbrigðisnefndir sveitarfélaga eru starfsleyfisveitendur fyrir fráveitur, útrásardælustöðvar og skólphreinsistöðvar, sbr. reglugerð nr. 550/2008 um losun frá atvinnurekstri og mengunarvarnaeftirlit. Heilbrigðisnefndir hafa eftirlit með fráveitum (sem losa meira en 50 pe.) og skulu gera nauðsynlegar ráðstafanir til þess að skólp verði hreinsað í samræmi við reglugerð um fráveitur og skólp. Nefndirnar geta beitt þvingunarúrræðum til að knýja fram ráðstafanir samkvæmt reglugerðinni í samræmi við ákvæði laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Umhverfisstofnun hefur yfirumsjón með framkvæmd reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólp og skal gera nauðsynlegar ráðstafanir til þess að skólp verði hreinsað eftir því sem við á. Umhverfisstofnun hefur samræmingar- og leiðbeinandi hlutverk og styður við heilbrigðinefndir þegar þess þarf.

¹ *Persónueining (pe.)* er magn lífrænna efna, næringarsalta og annarra efna sem samsvarar því sem einn einstaklingur er að jafnaði talinn losa frá sér á sólarhring. Ein pe. af lífrænu efni er það magn lífrænna efna í skólpi sem getur brotnað niður líffræðilega með 60 g súrefnis á dag mælt með 5 sólarhringa lífefnafræðilegri súrefnisnotkun.

2. Staða fráveitumála 2022

Árið 2022 ná gagnaskil til 29 þéttbýla sem losa um eða yfir 2000 pe. Það samsvarar um 346.950 íbúum sem er 89% af heildaríbúafjölda á Íslandi. Úrbætur í fráveitu taka oft nokkurn tíma og því eru breytingar á milli gagnaskila frekar litlar eins og er. Greina má þó meiri áhuga og vilja til úrbóta í fráveitumálum.

Til að auðvelda innleiðingu og eftirfylgni ákvæða laga og reglugerða hafa verið gefnar út ýmskonar leiðbeiningar í samstarfi við ýmsa aðila s.s. heilbrigðiseftirlit, sveitarfélög, fráveitur og fleiri. Sjá lista hér að neðan:

- Leiðbeiningar um [útreikninga á magni skólps frá þéttbýlum](#) ásamt útreikniskjali.
- Skilagátt fráveitumála sem heilbrigðiseftirlit og rekstraraðilar geta skilað upplýsingum og gögnum í.
- Leiðbeiningar um [skilgreiningu fyrir síður viðkvæma viðtaka](#).
- Leiðbeiningar um [eftirlitsmælingar í hreinsistöðvum og vöktun í viðtaka](#).
- Leiðbeiningar um [minni fráveitur](#) (lítillega uppfærðar leiðbeiningar verða gefnar út árið 2024).
- [Samræmd starfsleyfisskilyrði fyrir fráveitur](#) (eins þreps hreinsistöðvar, tveggja þrepa hreinsistöðvar, ítarleg hreinsun og viðeigandi hreinsun).
- Leiðbeiningar fyrir [losunarstaði ferðasalerna](#).
- [Kortasjá fráveitu](#) er í þróun, hægt er að sjá staðsetningar útrása, hreinsistöðva og ferðasalerna á korti. Unnið verður áfram með kortasjána til að tryggja sem besta upplýsingagjöf.
- Leiðbeiningar um olíuskiljur munu koma út á fyrri hluta ársins 2024.

2.1 Kröfur reglugerðar um fráveitur og skólp

Samkvæmt 7. gr. reglugerðar um fráveitur og skólp er almenna reglan sú að skólp skuli hreinsað með tveggja þrepa hreinsun eða sambærilegri áður en því er veitt í viðtaka. Sé viðtaki skilgreindur síður viðkvæmur skal skólp hreinsað með a.m.k. eins þreps hreinsun eða hreinsun sem nær sambærilegum árangri. Ef viðtaki er skilgreindur sem viðkvæmur eða nýtur sérstakrar verndar s.s. vegna nytja af ýmsu tagi, s.s. lífríkis, jarðmyndana eða útivistar, skal komið á ítarlegri hreinsun en tveggja þrepa. Kröfur um hreinsun eru settar í samræmi við magn skólps og viðtaka.

Umhverfisstofnun bendir á að mikilvægt er að nota rétt hugtök þegar talað er um grófhreinsun og eins þreps hreinsun. Hreinsistigin eru ekki sambærileg enda er grófhreinsun aðeins ætlað að sía frá aðskotahluti og úrgang úr fráveituvatni áður en það fer til frekari hreinsunar. Tilgangur eins þreps hreinsunar er til viðbótar við grófhreinsun að botnfella svifagnir og lífrænt efni svo það nái lækun á BOD₅ gildi skólps um a.m.k. 20% og heildarmagn svifagna um a.m.k. 50% áður en skólp er losað. Að mati Umhverfisstofnunar getur tæknibúnaður til grófhreinsunar verið fullnægjandi sem eins þreps hreinsun ef hreinsunin uppfyllir kröfur um lækun á BOD₅ og svifögnum. Ef þær kröfur eru ekki uppfylltar er ekki hægt að skilgreina hreinsunina sem eins þrepa. Tæknibúnaður til grófhreinsunar hreinsar almennt afar

lítið af lífrænu efni og svifögnum en sigtar fyrst og fremst stærri ruslagnir úr skólpinu. Niðurstöður skýrslu um stöðu fráveitumála á Íslandi endurspeglar þá túlkun Umhverfisstofnunar.

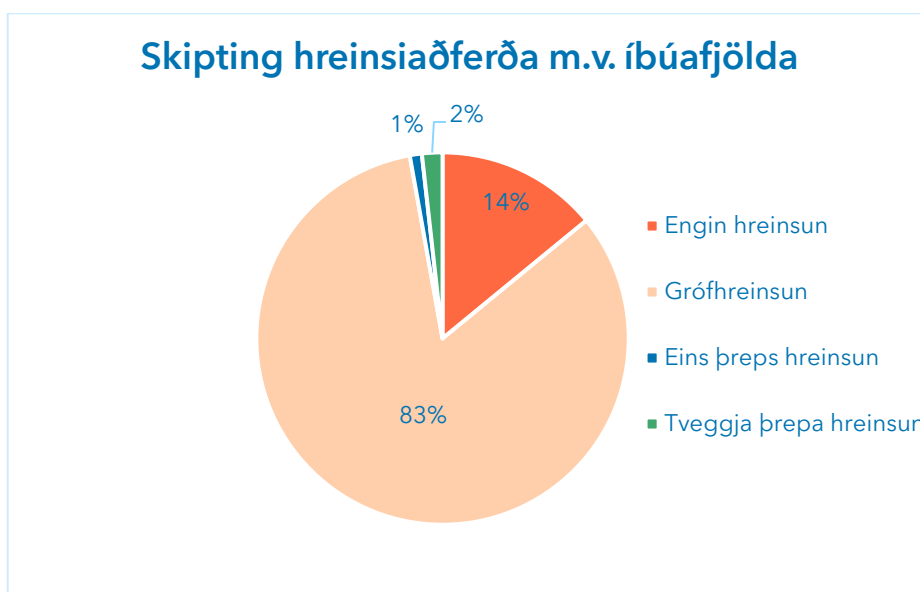
Hreinsunarkröfur fyrir tveggja þrepa hreinsun og ítarlega hreinsun í hreinsistöðvum eru settar fram í töflu 1 og 2 í reglugerð um fráveitur og skólp. Hreinsunarkröfur eins þreps hreinsunar eru settar fram í skilgreiningu aðferðarinnar í 14. mgr. 3. gr. reglugerðarinnar og hreinsunarkröfur fyrir viðeigandi hreinsun fara eftir aðstæðum á hverjum stað en eiga í það minnsta að uppfylla kröfur í fylgiskjali 1.

Í töflunni hér fyrir neðan má sjá samantekt á helstu kröfum sem gerðar eru og yfirlit yfir stöðu mála hjá þéttbýlum.

Helstu kröfur reglugerðar um fráveitur og skólp	Samantekt um stöðu mála
<p>Kröfur um hreinsun á skólpi. Meginreglan er tveggja þrepa hreinsun en með ákveðnum sérreglum er hægt að beita vægari hreinsun (eins þreps hreinsun) og meiri hreinsun þegar svæði eru viðkvæm (ítarleg hreinsun) Kröfur um hreinsun eru settar í samræmi við magn skólps og viðtaka.</p>	<p>Tvö þessara þéttbýla teljast uppfylla kröfur um hreinsun sem til þeirra eru gerðar þ.e. eftir því sem við á (viðeigandi, eins þreps, tveggja þrepa eða ítarlega hreinsun).</p>
<p>Skilgreining viðtaka sem síður viðkvæms. Þar sem losun er meiri en 10.000 þe. í strandsjó og milli 2.000 og 10.000 þe. í ármynni og viðtakinn talinn það góður að hann eyði og dreifi skólpinu vel, geta sveitarfélög óskað eftir skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum en þá geta vægari hreinsunarkröfur (eins þrepa) gilt (gr. 20.3).</p>	<p>Níu þéttbýli geta fengið viðtaka skilgreindan síður viðkvæman ef gögn fyrir viðtaka styðja slíka skilgreiningu. Endurskoða skal skilgreiningu um síður viðkvæma viðtaka á fjögurra ára fresti.</p> <p>Þrjú þéttbýli eru með gilda skilgreiningu á viðtaka og fjögur þéttbýli eru að safna gögnum til að hægt sé að meta ástand viðtakans/ vatnshlotsins.</p>
<p>Kröfur um lengd og staðsetningu útrásar. Losun skólps beint í fjörur eða hafnir getur haft skaðleg áhrif á heilsufar fólks og dýra. Útrásarop eiga að ná nógu langt út í viðtaka (gr. 9.2) til að tryggja góða dreifingu og þynningu skólpsins og koma þannig í veg fyrir möguleg skaðleg áhrif skólps.</p>	<p>Ekki hefur farið fram greining á því hvort öll þéttbýlin standast kröfur um útrásir en upplýsingar frá heilbrigðiseftirlitum sýna að mjög margar þeirra uppfylla ekki kröfur um lengd útrása og ennþá er nokkuð um að útrásir séu inni í höfnum. Sjá má staðsetningu útrása á kortasjá Umhverfisstofnunar.</p>
<p>Vöktun í viðtaka og mælingar í skólphreinsistöð. Fylgjast skal með virkni hreinsunar í hreinsistöðvum með eftirlitsmælinum og vakta viðtaka sem hafa verið skilgreindir síður viðkvæmir (gr. 27). Eftirlit í hreinsistöðvum er afar mikilvægt til að fylgjast með hreinsun og vöktun í viðtaka segir til um ástand hans og hvort losunin hafi neikvæð áhrif á umhverfið.</p>	<p>Töluverður skortur er á að mælingar í hreinsistöð og vöktun í viðtaka sé framkvæmd í samræmi við kröfur reglugerðarinnar. Unnið hefur verið að því að samræma vöktun í viðtaka við kröfur laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Þrjú þéttbýli af 29 sem eiga að viðhafa eins og tveggja þrepa hreinsun framkvæmdu eftirlit og vöktun í fullu samræmi við kröfur reglugerðar um fráveitur og skólp.</p>
<p>Allar fráveitur yfir 50 þe. eiga að vera með starfsleyfi í samræmi við lög nr. 7/1998 þar sem kröfur um hreinsun og eftirlit eru settar fram.</p>	<p>Heilbrigðiseftirlitin vinna nú að því að uppfæra og gefa út ný starfsleyfi fyrir fráveitur. Í næstu gagnaskilum verður gerð frekari grein fyrir þeirri vinnu.</p>

2.2 Skipting hreinsiaðferða

Á myndinni hér fyrir neðan má sjá skiptingu hreinsiaðferða sem þessi 29 þéttbýli beita (miðað við íbúafjölda). Skiptingin byggir á því hver raunveruleg hreinsiaðferð í þéttbýli er, ekki hvort hún sé í samræmi við kröfur um hreinsun. Þá má nefna að einhver þéttbýli eru með hreinsun frá hluta þéttbýlissvæðisins og einhver mismikla hreinsun innan þéttbýlissvæðis.

2.3. Staða skólpmála í hverju þéttbýli

Í töflunni hér fyrir neðan eru teknar saman helstu upplýsingar fyrir hvert þéttbýli. Byggt er á upplýsingum sem heilbrigðiseftirlit og Umhverfisstofnun búa yfir eða koma frá sveitarfélögum. Útreikningar fyrir persónueiningar eru gerðir í samræmi við leiðbeiningar um útreikning á skólpmagni frá þéttbýlum².

² Fjöldi pe. í þéttbýlum samanstendur af fjölda íbúa, fjölda gistirýma og losun frá matvælaíðnaði sem losar inn á kerfi sveitarfélaga. Ef íðnaður er með eigin útrás er þeim tölum skilað sérstaklega þar sem losun er yfir 4.000 pe. Sama nýtingarhlutfall fyrir gistirými var notað fyrir árið 2022 og árið 2018.

Staða skólpamála á Íslandi árið 2022

Heilbrigðis- eftirlit	Þéttbýli yfir 2000 pe.	Fjöldi pe.	Íbúa- fjöldi	Síður viðkvæmur viðtaki	Hreinsunarkröfur	Núverandi hreinsun	Frekari upplýsingar
HEV	Akranes	86.285	7.917	Sveitarfélag/Veitur vinna að skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum.	Eins þreps hreinsun með hreinsun á BOD ₅ og svifögnum	Grófhreinsun	Grófhreinsun frá um 96% þéttbýlisins. Hreinsunin er með síun (3 mm) á rusli, sandfellingu og fitufleytingu. Mælingar: Rennslismælingar með siritum. Efnagreiningar: blandsýni tekin ársfjórðungslega úr hreinsuðu skólpi. Nær ekki lækkun á svifögnum um 50% og lífrænu efni um 20% (BOD ₅).
	Borgarnes	4.006	2.152	Venjulegur viðtaki	Viðeigandi hreinsun	Viðeigandi hreinsun í formi grófhreinsunar	Grófhreinsun með síun (3 mm) á rusli, sandfellingu og fitufleytingu. Mælingar: Rennslismælingar með siritum. Efnagreiningar: Blandsýni tekin ársfjórðungslega úr hreinsuðu skólpi.
	Stykkishólmur	2.333	1.208	Venjulegur viðtaki	Viðeigandi	Engin	Engin hreinsun og margar útrásir
	Ólafsvík	3.195	991	Venjulegur viðtaki	Viðeigandi	Engin	Engin hreinsun og margar útrásir
HEVF	Ísafjörður	2.946	2.744	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Engin hreinsun og margar útrásir. Samþykkt hefur verið framkvæmdaáætlun til 2030 um að sameina útrásir á Ísafirði og færa þær flestar úr Skutulsfirði innri (Pollinum). Einnig að skólpið verði hreinsað áður en það er losað.
HNV	Hvammstangi	1.957	625	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Engin hreinsun og tvær megin útrásir. Hreinsun hjá matvælaíðnaði.
	Blönduós	1.973	845	Á ekki við	Viðeigandi	90% grófhreinsun	Tvær megin útrásir, 90% af skólpinu fer í gegnum hreinsistöð sem grófhreinsar skólpið, austanmegin við ána. Áætlanir um úrbætur.

	Sauðárkrókur	26.086	2.612	Sveitarfélag vinnur að skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum.	Tveggja þrepa hreinsun	Engin	Á meðan viðtaki er ekki skilgreindur síður viðkvæmur þá er hreinsunarkrafan tveggja þrepa. Sveitarfélagið vinnur nú að skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum. Ef vöktun sýnir góða hæfni viðtakans til að taka við og dreifa skólpi þá geta vægari hreinsunarkröfur gilt eða eins þreps hreinsun. Í dag er engin hreinsun og margar útrásir. Hreinsun hjá matvælaíðnaði.
	Siglufjörður	2.177	1.182	Á ekki við	Viðeigandi	Grófhreinsun	Ristarhreinsun (2 cm möskvastærð) og þrjár útrásir. Hreinsun hjá matvælaíðnaði.
HNE	Dalvík	9.840	1.404	Á ekki við	Viðeigandi	Viðeigandi hreinsun í formi grófhreinsunar	Hreinsistöð með grófhreinsun var sett í gang á árinu 2020 (1-6 mm möskvastærð á rist).
	Akureyri	86.000	19.887	Viðtaki skilgreindur síður viðkvæmur til 25. nóvember 2026 þegar næsta endurmat þarf að fara fram.	Eins þreps hreinsun með hreinsun á BODs og svifögnum	Grófhreinsun/ eins þreps hreinsun	Hreinsistöð sem tekur við öllu skólpi frá Akureyri var opnuð haustið 2020. Þar fer fram grófhreinsun á skólpi og sandfelling. Mælingar á virkni hreinsunar fara fram mánaðarlega og sýna að hreinsiaðferð nær að lækka magn BOD5 um meira en 20% og ná næstum því kröfum um lækkun á svifögnum. Frekari upplýsingar vantar til að skera úr um hvort allar kröfur séu uppfylltar.
	Húsavík	6.514	2.508	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Á að vera viðeigandi hreinsun en er engin.
	Þórshöfn	6.221	379	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Á að vera viðeigandi hreinsun en er engin.
	Egilsstaðir	31.652	3.039	Á ekki við	Tveggja þrepa hreinsun	Ekki fullnægjandi 2 þrepa	Á að vera tveggja þrepa hreinsun. 60% skólps frá Egilsstöðum og Fellabæ er hreinsað með tveggja þrepa hreinsun. 40% með eins þreps hreinsun þ.e. að það fer í rotþrær en er ekki með siturlögn. Skólplösun er þó oft á yfirfalli en hreinsivirki anna ekki magni vatnsblandaðs skólps sem í þau koma. Hafin er vinna við byggingu á nýrri skólphreinsistöð sem mun hreinsa með tveggja þrepa hreinsun, skólplö frá bæði Egilsstöðum og Fellabæ.
	Neskaupsstaður	2.413	1.469	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Á að vera viðeigandi hreinsun en er engin og margar útrásir frá þéttbýlinu.

	Höfn í Hornafirði	3.121	1.808	Sveitarfélag vinnur að skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum fyrir lok árs 2025.	Tveggja þrepa hreinsun	Engin	Á að vera tveggja þrepa hreinsun vegna losunar í ármynni/ferskvatn. Sveitarfélagið vinnur nú að skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum. Ef vöktun sýnir góða hæfni viðtakans til að taka við og dreifa skólpi þá geta vægari hreinsunarkröfur gilt eða eins þreps hreinsun. Unnið er að því að koma á grófhreinsun á skólpi frá bænum, samtengja allt skólperfið inn á hreinsistöðina.
HSL	Þorlákshöfn	17.555	1.949	Sveitarfélag þarf að skila inn ósk um skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum.	Tveggja þrepa hreinsun	Engin	Á að vera tveggja þrepa hreinsun vegna þess að viðtaki hefur ekki verið skilgreindur sem síður viðkvæmur. Ein útrás.
	Vestmanneyjar	31.446	4.523	Viðtaki skilgreindur síður viðkvæmur til 23. júní 2026	Eins þreps hreinsun með hreinsun á BOD ₅ og svifögnum	Grófhreinsun	Gróf rist hreinsar skólpið frá meirihluta þéttbýlisins (75%). Matvælaíðnaður og önnur starfsemi losar inn á kerfi þéttbýlisins. Skólpi er ekki hreinsað frá Hamarshverfi og er losað út um útrás þar.
	Selfoss	45.000	9.349	Á ekki við	Tveggja þrepa hreinsun	Engin	Í dag er engin hreinsun en áætlanir eru í gangi um að setja upp tveggja þrepa hreinsun.
	Hveragerði	4.370	3.214	Á ekki við	Tveggja þrepa hreinsun	Ekki fullnægjandi 2 þrepa	Tveggja þrepa hreinsun, en óvíst hvort hreinsunarkröfur séu uppfylltar þ.e. að ná 90% lækkun á svifögnum og 70-90% lækkun á lífrænu efni (BOD ₅). Hreinsivirki annar ekki skólpmagni sem hefur aukist með árunum, gerlamengun í Varmá er há og töluvert af lyfjaleifum finnast þar einnig (skýrsla frá UST um <i>Efni í vatni</i>).
	Hella	4.869	1.019	Á ekki við	Tveggja þrepa hreinsun	Grófhreinsun	Á að vera tveggja þrepa hreinsun en er í dag aðeins grófhreinsun. Ein útrás. Munu leggja fram úrbótaáætlun á næstu árum í samræmi við aðgerðaáætlun vatnaáætlunar.
	Hvolsvöllur	2.408	1.108	Á ekki við	Tveggja þrepa hreinsun	Ekki fullnægjandi 2 þrepa	Tveggja þrepa hreinsun en ófullnægjandi forhreinsun þ.e. á rusli og viðtaki ekki góður (skurðir og lækir með litlu vatni), töluvert bakteríumengun í skurðum. Ein útrás. Óvíst hvort hreinsunarkröfur séu uppfylltar þ.e. að ná 90% lækkun á svifögnum og 70-90% lækkun á lífrænu efni (BOD ₅). Skortur á mælingum. Munu leggja fram úrbótaáætlun árið 2024.

HES	Grindavík	10.178	3.666	Sveitarfélag þarf að skila inn ósk um skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum.	Tveggja þrepa hreinsun	Engin	Engin hreinsun og þrjár útrásir virkar.
	Sandgerði	3.701	1.986	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Engin hreinsun og tvær útrásir.
	Garður	4.232	1.894	Á ekki við	Viðeigandi	Engin	Engin hreinsun og tvær útrásir.
	Reykjanesbær	27.976	21.950	Sveitarfélag þarf að skila inn ósk um skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum.	Tveggja þrepa hreinsun	Grófhreinsun frá hluta þéttbýlis	Á meðan viðtaki er ekki skilgreindur síður viðkvæmur er hreinsunarkrafan tveggja þrepa. Grófhreinsun er á skólpi frá Njarðvík sem samsvarar um 42% skólps frá þéttbýlinu í heild, 58% fær enga hreinsun (að mestu leyti Keflavík). Alls um 10-12 útrásir.
HEF	Hafnarfjörður	48.928	30.568	Viðtaki samþykktur og skilgreindur síður viðkvæmur til 1. janúar 2026 þegar næsta endurmat þarf að fara fram.	Eins þreps hreinsun með hreinsun á BOD ₅ og svifögnum	Grófhreinsun	Allt skólp frá bænum fer í gegnum eina hreinsistöð. Hreinsun er með síun (3 mm) á rusli, sandfellingu og fitufleytingu. Ekki er vitað hvort hreinsikröfur séu uppfylltar þ.e. að gildi fyrir svifagnir lækki um 50% og lífrænt efni um 20% (BOD ₅).
	Álftanes	2.530	2.530	Á ekki við	Viðeigandi	Engin hreinsun/eins þreps hreinsun	Álftanes fer í rotþrær og út í sjó um 6 útrásir. Útrásir flestar út í fjöru, nema við Hrakhólma, þar fer skólp út í sjó óhreinnað. Engin siturbeð nema kannski við einstaka hús. Eru að vinna eftir 10 ára plani um öflugar dælustöðvar og eina hreinsistöð sem losar út um Hrakhólma útrás, sem verður lengd.
HER HEF	Höfuðborgar-svæðið (Reykjavík, Kópavogur, Seltjarnarnes, Mosfellsbær, Garðabær (án Álftaness))	323.506	212.424	Sveitarfélag þarf að skila inn beiðni um skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum.	Eins þreps hreinsun með hreinsun á BOD ₅ og svifögnum	Grófhreinsun	Skólp frá þéttbýlunum fer í gegnum hreinsistöðvarnar við Ánanaust og Klettagarða. Hreinsunin er með síun á rusli, sandfellingu og fitufleytingu. Ristarúrgangi, fitu og sandi er safnað og urðað. Vatn er pressað úr ristarúrgangi áður en hann fer til úrgangsmeðhöndlunar. Mælingar: blandsýni tekin 2x í mánuði (24 sinnum yfir árið) úr hreinsuðu skólpi. Hreinsikröfur þ.e. að gildi fyrir svifagnir lækki um 50% og lífrænt efni um 20% (BOD ₅) eru ekki uppfylltar.

2.3 Síður viðkvæmir viðtaka

Árið 2020 var aðeins eitt þéttbýli með gilda skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum en áfram er unnið markvisst að því að bæta úr því.

Almennt eru allir viðtaka venjulegir eða þar til rannsóknir og gögn sýna fram á að svæði er annað hvort viðkvæmt eða síður viðkvæmt. Sveitarstjórnir sem losa yfir 10.000 pe. í sjó og losa milli 2.000 til 10.000 í ármynni geta óskað eftir því að fá viðtaka skólps skilgreindan sem síður viðkvæman og gilda þá vægari losunarkröfur þ.e. eins þreps hreinsun í stað tveggja þrepa. Þá skal viðtakinn vaktaður fyrir mögulegum neikvæðum áhrifum og endurskoðun á skilgreiningu skal fara fram á fjögurra ára fresti. Verði viðtaki ekki lengur skilgreindur sem síður viðkvæmur skal tveggja þrepa hreinsun komið á innan sjö ára frá því að skilgreiningu er breytt. Ný þéttbýli falla innan þeirrar skilgreiningar að geta óskað eftir að viðtaki verði skilgreindur sem síður viðkvæmur og geta sent beiðni um slíkt til Umhverfisstofnunar. Hvaða gögnum skal skila má sjá í *Leiðbeiningum fyrir skilgreiningu á síður viðkvæmum viðtaka* sem má nálgast á heimasíðu Umhverfisstofnunar. Í töflunni fyrir neðan má sjá þéttbýlin ný.

Þéttbýli	Staðan á síður viðkvæmum viðtaka
Akranes	● Unnið er að gagnaöflun/vöktun til að skilgreina viðtaka sem síður viðkvæmur. Áætluð lok 2024.
Akureyri	● Viðtaki skilgreindur síður viðkvæmur til 25. nóvember 2026 þegar næsta endurmat þarf að fara fram.
Grindavík	● Sveitarfélag þarf að skila inn beiðni um skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum ef vilji er til þess að vera með eins þreps hreinsun í stað tveggja þrepa.
Hafnarfjörður	● Viðtaki skilgreindur síður viðkvæmur til 1. janúar 2026 þegar næsta endurmat þarf að fara fram.
Höfn í Hornafirði	● Unnið er að gagnaöflun/vöktun til að skilgreina viðtaka sem síður viðkvæmur. Áætluð lok 2024.
Reykjanesbær	● Sveitarfélag þarf að skila inn beiðni um skilgreiningu á viðtaka sem síður viðkvæmum ef vilji er til þess að vera með eins þreps hreinsun í stað tveggja þrepa.
Reykjavík/Veitur	● Unnið er að gagnaöflun/vöktun til að skilgreina viðtaka sem síður viðkvæmur. Áætluð lok 2024.
Sauðárkrókur	● Unnið er að gagnaöflun/vöktun til að skilgreina viðtaka sem síður viðkvæmur. Áætluð lok 2024.
Vestmannaeyjar	● Viðtaki skilgreindur síður viðkvæmur til 23. júní 2026 þegar næsta endurmat þarf að fara fram.

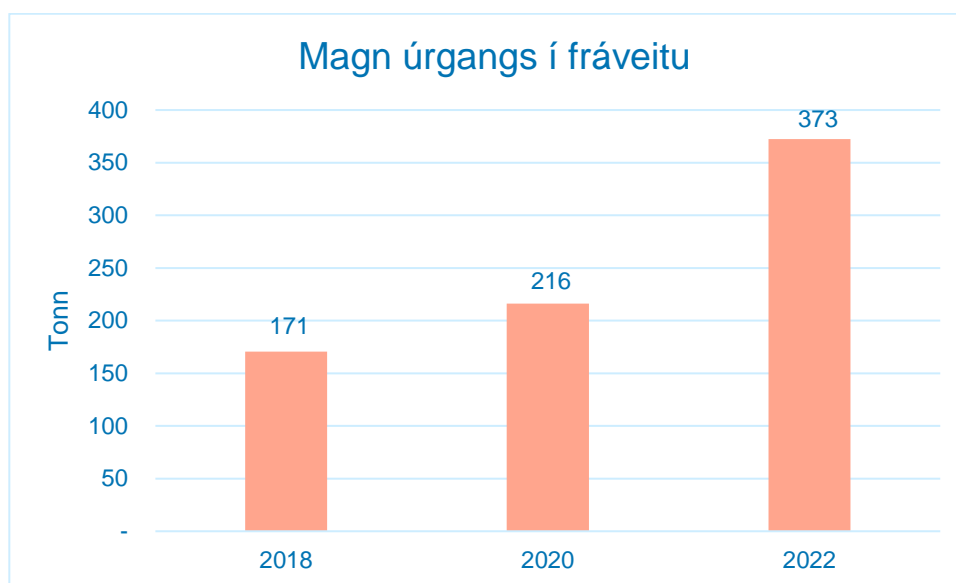
2.4 Seyra og ristarúrgangur

Í úrgangstölum frá úrgangsmeðhöndlunaraðilum er úrgangsflokkurinn ristarúrgangur og seyra. Sú tölfræði hentar ekki til að ná utan um þá auðlind sem seyran er eða magn úrgangs sem fer í gegnum fráveitukerfið.

Skortur er á upplýsingum um magn seyru, hvar hún fellur til og hvernig hún er meðhöndluð (fargað eða nýtt). Í flestum tilfellum er seyru ekki safnað heldur er hún losuð út í sjó eða vatn íblönduð fráveituvatni. Því þarf að afla upplýsinga sérstaklega

um magn seyru sem fellur til. Einu tölur yfir magn seyru frá árinu 2022 eru frá Múlapingi og Veitum fyrir hreinsistöðvarnar á Vesturlandi. Alls var 389 tonnum af seyru safnað frá þessum stöðum.

Magn úrgangs sem berst í fráveitu, þ.e. ristarúrgangur, hefur aukist mikið síðan árið 2018. Eftirfarandi upplýsingar eru frá þremur þéttbýlum (sjá mynd fyrir neðan) þar sem alls 373 tonn af úrgangi var safnað saman og hann urðaður.

3. Verkefni næstu ára

Verkefni næstu ára í fráveitumálunum eru fjölmörg en nú þegar er rammi um innleiðingu og kröfur um hreinsun skýrari. Mikilvægt er að ljúka við endurskoðun á reglugerð um fráveitur og skólp og gefa út og/eða uppfæra starfsleyfi fyrir fráveitur.

Í vatnaáætlun Íslands 2022-2027 er fráveita skilgreind sem einn helsti álagsþáttur á vatn á Íslandi. Unnið hefur verið að ýmsum verkefnum til að ýta á eftir úrbótum og sum þeirra eru sett fram í aðgerðaáætlun vatnaáætlunar (sjá töflu 1). Aðgerðirnar snúa flestar að því að koma fráveitumálum almennt í gott horf á Íslandi en síðan eru nokkrar aðgerðir sem snúa beint að ákveðnum þéttbýlum sem losa fráveituvatn í vatnshlot sem skilgreind hafa verið í óvissu.

Tafla 1: Aðgerðir tengdar fráveitumálum í aðgerðaáætlun vatnaáætlunar 2022-2027.

Nr.	Heiti verkefnis	Staða verkefnis
E1	Verklag við flokkun viðkvæmra svæða.	Unnið 2024-2025
E2	Flokkun viðkvæmra svæða	Unnið 2024-2025
E3	Leiðbeiningar fyrir skilgreiningu síður viðkvæmra svæða	Lokið
E4	Leiðbeiningar fyrir minni hreinsivirki	Lokið
E5	Leiðbeiningar um eftirlitsmælingar og vöktun fyrir fráveitur	Lokið
E6	Samræmd starfsleyfisskilyrði fyrir fráveitur	Lokið
E7	Starfsleyfi fyrir fráveitur	Forgangsröðun hjá heilbrigðiseftirlitum hafin
E8	Forgangsröðun fráveituframkvæmda og eftirfylgni	Unnið eftir forgangsröðun sem eru stærstu þéttbýlin.
E9	Kynning á kröfum nýrrar reglugerðar um fráveitur og skólp	Þegar ný reglugerð kemur út.
E10	Hvolsvöllur - hreinsun fráveituvatns	2021- 2027 Mælingar í viðtaka í gangi.
E11	Hella - hreinsun fráveituvatns	2022- 2027
E12	Selfoss - hreinsun fráveituvatns	Verði lokið 2025
E13	Ísafjörður - hreinsun fráveituvatns	Verði lokið 2030
E14	Akureyri - hreinsun fráveituvatns	Lokið/ í vinnslu. Mjög gott vistfræðilegt og gott efnafræðilegt ástand vatnshlotsins Eyjafjarðarbotn staðfest. Reglulegri vöktun á gæðabáttum framhaldið.
E15	Egilsstaðir -hreinsun fráveituvatns	Verði lokið 2024